

Тема 7. Лобіювання інтересів та корупція

План:

Поняття лобізму. Сутність корупції та корупціогенних ризиків. Причини та наслідки корупції в економіці та політиці. Шляхи подолання корупції.

Як ми вже знаємо, суспільство складається з різноманітних груп, яким притаманні свої потреби й інтереси, які вони намагаються реалізувати різними способами. Одним зі способів є *лобізм*, який існує фактично в усіх демократичних країнах, але не всюди набув законодавчого визнання та легітимності. Слово «лобі» походить від англійського *lobby*, *кулуари*. **Лобіювання** - це неофіційний вплив на законодавців, а **лобісти** — люди, які здійснюють такий вплив. Сьогодні слово «лобі» використовують і у більш широкому розумінні, як широкі неформальні групи, що захищають у законодавчому органі інтереси певних галузей або регіонів (наприклад, аграрне лобі).

Лобісти мають достатньо широкий спектр методів здійснення впливу. Це і переконування, і надання рекомендацій, і інформування, і навіть безпосередня участь у розробці законопроектів. Інколи **лобісти вдаються до підкupu впливових осіб, і тоді лобіювання перетворюється на корупцію**. Залежно від того, на кого саме спрямовані зусилля лобістів, розрізняють парламентський, президентський та урядовий лобізм. Якщо тиск на органи влади здійснюється зі сторони, такий лобізм називають зовнішнім. Якщо ж лобіювання здійснюється самими депутатами, урядовцями, їх оточенням тощо, такий вплив називають внутрішнім. Нарешті, дуже часто сьогодні лобіюванням вважають будь-які форми захисту групових інтересів. У цьому розумінні можна говорити, що, наприклад, багато неурядових організацій займаються соціальним лобіюванням, а деякі політичні партії лобіюють економічні та політичні інтереси певних груп.

Лобіювання викликає неоднозначне ставлення в суспільстві. У деяких країнах воно вважається цілком нормальною практикою, в інших воно заборонено. Так, у США, Канаді, Великобританії лобістську діяльність регулюють законодавчо. Відповідні закони прийняті й у таких колишніх соціалістичних країнах, як Грузія, Литва, Польща, Угорщина. А от у Франції лобіювання фактично заборонено. Лобіювання настільки широко використовується в сучасних демократичних країнах на всіх рівнях процесу прийняття суспільно важливих управлінських та політичних рішень, що деякі дослідники вважають його невід'ємною частиною демократичного процесу.

Лобіювання в Україні є дуже поширеним явищем, але законодавчо його врегулювати поки не вдалося. Водночас, в Україні діють такі організації громадянського суспільства, як Інститут професійного лобіювання та адвокати й Українська асоціація професіоналів у сфері GR і лобістів, які намагаються створити в суспільстві краще розуміння ролі та функцій лобіювання та адвокати, сприяння встановленню інституту лобіювання в Україні. Дотичним до поняття лобіювання є діяльність, що називається адвокати, або адвокація. Можна побачити такі її назви, як заступництво, поборництво або просування. Адвокати називають діяльність із захисту інтересів певної групи, яка має право на певні блага, але не може це право реалізувати. На відміну від лобіювання, адвокати завжди

спрямоване на вразливі групи населення, і ним переважно займаються неурядові організації. Така діяльність спрямована на досягнення змін у законодавстві, державній політиці та практиках. Вона допомагає побудувати продуктивні й прозорі відносини між урядовцями та громадянами.

І так, лобізм може призводити до виникнення корупції, яка є одним із найбільш небажаних (хоч і необов'язковим) наслідком лобістської діяльності.

Слово «корупція» ми чуємо дуже часто. Що ж таке корупція, чому вона виникає, чому її наслідки є такими згубними, і головне: що ж із цим робити?

Слово «*корупція*» походить від латинського *corrumpere*, тобто *псувати*. Але саме це явище сягає корінням давніх-давен. Так, першим правителем, про якого збереглася згадка як про борця з корупцією, був Урукагін — шумерський цар містадержави Лагаш у другій половині XXIV ст. до н.е. Це явище було поширеним і в інших давніх державах: люди намагалися шляхом подарунків вирішити на свою користь судові спори або отримати бажані посади в Стародавньому Єгипті, Греції, Індії та Китаї. Корупція процвітала і за Середньовіччя, і в пізніші історичні епохи, але водночас люди завжди добре усвідомлювали її згубність, а закони часто за неї карали. Так, на Запорозькій Січі впіймані на крадіжці позбувалися посади, а то й життя, залежно від обставин злочину. Сучасна корупція є складним явищем, яке має різні форми й прояви, а її згубність визнають майже в усьому світі. Тому до Конвенції ООН проти корупції, прийнятої 31 жовтня 2003 року, приєдналося 183 держави. Україна також ратифікувала цю Конвенцію 18 жовтня 2006 року.

Просто кажучи, **корупція** - це *зловживання наданими повноваженнями за ради наживи (грошей, пільг, переваг)*. Але через складність і різноманітність, через наявність певної національної специфіки в різних країнах важко дати загальне й усеохопне визначення корупції.

Перелік корупційних проявів:

- підкуп національних державних посадових осіб;
 - підкуп іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій;
- розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою;
- зловживання впливом;
- зловживання службовим становищем;
- незаконне збагачення та відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом.

Форми корупції:

хабарництво	Кумівство	зловживання владою або посадовим становищем
-------------	-----------	---

Міжнародна неурядова організація «Трансперенсі Інтернешнл» уже протягом багатьох років досліджує сприйняття корупції населенням різних держав світу. Держави оцінюють за 100бальною шкалою, від 0 — високо корумповані, до 100 — дуже чисті. У 2016 р. середнім світовим показником було 43 бали, що говорить про небезпечну поширеність корупції у світі.

Згідно з Індексом сприйняття корупції 2016 року, Україна займає 131 місце серед 176 країн, охоплених дослідженням, оцінкою 29 зі 100 можливих балів. Це дуже низька оцінка, набагато нижча за середньосвітову. Водночас, це й невеличке покращення у 2 бали порівняно з попереднім роком. Таке покращення пов'язане із запровадженням системи електронного декларування для посадовців.

До корупціогенних чинників можна віднести культуру суспільства, що включає прихильність до корупції; існуючі звичаї; протиставлення родинного зв'язку офіційним правилам, передумання родинних стосунків офіційним обов'язкам.

На поширеність корупції впливає невиконання наявного антикорупційного законодавства, також важливим є економічний стан у державі. Що вищим є рівень економічного розвитку, то нижчі корупційні ризики. Корупція є результатом багатьох процесів, що відбуваються в суспільстві, тож побороти її можна, лише враховуючи національну специфіку та глибокий аналіз корупційних процесів в Україні.

Причини КорУПції				
Політичні	економічні	Правові	організаційно-управлінські	соціально-психологічні
використання посадових можливостей для задоволення приватних інтересів, отримання особистої винагороди	використання повноважень у сфері управління економікою задля наживи чи приватних інтересів	неефективна система анти-корупційних засобів та недосконале законодавство у сфері протидії корупції	використання особистих зв'язків для заміщення посад державних службовців, прийняття посадовцями рішень на свій розсуд	низька громадянська свідомість, менталітет, низьке соціальне забезпечення

Корупція часто допомагає швидко «вирішити» певні проблеми, отримати кращий сервіс, пришвидшити отримання дозволів або вирішити спірні питання на

свою користь. Та всі ми добре розуміємо, що кожний, навіть незначний хабар — це цеглина, що зміцнює фортецю корупції, яка, врештірешт, руйнує наше демократичне суспільство, не дозволяє нам користуватись нашими правами й можливостями, навіть здійснювати наші мрії.

наслідки КорУПції	
Політичні	економічні
• загроза демократичному розвитку держави та стабільності й безпеці суспільства, підрив демократичних інститутів та цінностей; • підрив довіри громадян до органів державної влади; • порушення принципу верховенства права; • підрив авторитету держави на міжнародній арені	• зміцнення недобросовісної конкуренції; • блокування надходження іноземних інвестицій; • розширення тіньової економіки; • зменшення податкових надходжень до бюджету та зниження ефективності економічної політики держави; • стримування економічного розвитку, або ж занепад економіки

Існує багато шляхів, якими суспільство може протидіяти корупції. Серед принципів такої протидії можна назвати взаємний контроль державних органів, коли кожен орган є під контролем з боку інших органів. Також це удосконалення й реформування системи державного управління, покращення системи надання державних послуг населенню. Після Революції гідності 2014 р. увага суспільства й держави до корупції в Україні посилилась. Відбулося нове усвідомлення її нищівної ролі для української демократії. Були створені нові антикорупційні органи, запроваджені інноваційні практики. У цей час було ухвалено низку важливих антикорупційних законів.

Сьогодні в Україні діє низка державних органів, покликаних боротися з проявами корупції. Серед них є як спеціалізовані, так й інші органи з більш широкою сферою повноважень, які включають, окрім іншого, й антикорупційну діяльність. Крім того, питаннями корупції в межах своїх повноважень займаються такі органи: Державне бюро розслідувань, Слідчі підрозділи прокуратури, Національна поліція, Служба безпеки України. Дуже важливими в подоланні корупції в Україні є різноманітні громадянські ініціативи.

Процес вироблення й запровадження нової антикорупційної політики в Україні після Революції гідності проходив у консультаціях і тісній співпраці з організаціями громадянського суспільства. Ці організації склали основу платформи Реанімаційний пакет реформ, серед досягнень якої - розробка антикорупційного законодавства та супровід створення нових ключових

антикорупційних органів — НАБУ, НАЗК, ДБР, АРМА. Ініціативою громадянського суспільства стала система державних закупівель ProZORRO.

Важливими в подоланні корупції є прозорість і відкритість у роботі державних органів. Тому дуже важливим є законодавство, що забезпечує відкритість інформації про роботу державних службовців й органів влади. В Україні це Закон України

«Про доступ до публічної інформації» та Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних». На вимогу даного закону створено Єдиний державний веб портал відкритих даних *data.gov.ua*, який призначено для забезпечення надання доступу до публічної інформації у формі відкритих даних. Одним зі способів уникнути корупцію на рівні надання адміністративних послуг є унеможливлення особистих контактів між чиновником, що надає дану послугу, та громадянином, який її отримує. Для цього останнім часом запроваджуються різноманітні адміністративні послуги в електронній формі, якими можуть скористатися як приватні особи, так і бізнес. Спеціально для цього був створений Єдиний державний портал адміністративних послуг *posluga.gov.ua*, який адмініструє Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. Різноманітні послуги, пов'язані з реєстрацією бізнесу, громадських об'єднань та масмедіа, отриманням інформації з реєстрів тощо можна дістати на порталі

Та головним у справі подолання корупції є особисте несприйняття її кожним окремим громадянином, незгода давати хабар або приймати «маленькі знаки уваги». Ми самі будемо наше майбутнє, і відмовляючись брати участь навіть у побутовій корупції сьогодні, ми дбаємо про наше прозоре й чисте завтра.

